

Cors i orfeons

a la Conca de Barberà

(ca. 1860-1978)

Núria Medrano i Torres

■ Cossetània

CORS I ORFEONS
A LA CONCA DE BARBERÀ
(*ca.* 1860-1978)

Col·lecció El Tinter - 175

CORS I ORFEONS
A LA CONCA DE BARBERÀ
(*ca.* 1860-1978)

NÚRIA MEDRANO I TORRES

□■ Cossetània

Amb la col·laboració de:

Primera edició: febrer del 2023

© Núria Medrano i Torres

© de l'edició:

9 Grup Editorial

Cossetània Edicions

Carrer de la Violeta, 6 • 43800 Valls

Tel. 977 60 25 91

cossetania@cossetania.com • www.cossetania.com

Disseny i composició: 3 x Tres

Impressió: Romanyà Valls, SA

ISBN: 978-84-1356-238-4

DL T 3-2023

No és permesa la reproducció total o parcial d'aquest llibre, ni la seva incorporació a un sistema informàtic, ni la seva transmissió en cap forma ni per cap mitjà, sigui electrònic, mecànic, per fotocòpia, per gravació o altres mètodes, sense el permís previ i per escrit dels titulars del *copyright*.

EL CANT DE LA SENYERA

Al damunt dels nostres cants
aixequem una Senyera
que els farà més triomfants.
Au, companys, enarborem-la
en senyal de germandat!
Au, germans, al vent desfem-la
en senyal de llibertat.
Que voleï! Contemplem-la
en sa dolça majestat!
Al damunt dels nostres cants
aixequem una Senyera
que els farà més triomfants.
Oh, bandera catalana!,
nostre cor t'és ben fidel:
volaràs com au galana
pel damunt del nostre anhel:
per mirar-te sobirana
alçarem els ulls al cel.
Al damunt dels nostres cants
aixequem una Senyera
que els farà més triomfants.
I et durem arreu enlaire,
et durem, i tu ens duràs:
voleiant al grat de l'aire,
el camí assenyalaràs.
Dona veu al teu cantaire,
llum als ulls i força al braç.
Al damunt dels nostres cants
aixequem una Senyera
que els farà més triomfants.

Música: LLUÍS MILLET

ÍNDIX

1. Introducció	11
2. Agrupacions corals (<i>ca.</i> 1850-1936)	17
2.1 Aspectes generals	17
2.2 Montblanc.....	30
2.3 L'Espluga de Francolí	104
2.4 Montbrió de la Marca	115
2.5 Sarral	116
2.6 Solivella.....	118
2.7 Vimbodí	127
2.8 Altres localitats	133
3. Agrupacions corals posteriors a la Guerra Civil.....	135
3.1 Aspectes generals	135
3.2 Montblanc.....	140
3.3 L'Espluga de Francolí	180
3.4 Sarral	196
3.5 Solivella.....	197
3.6 Vimbodí	199
3.7 Barberà de la Conca.....	201
3.8 Blancafort.....	203
3.9 Rocafort de Queralt	203
3.10 Vilaverd.....	206

ÍNDIX

4. Conclusions	209
5. Fonts documentals.....	215
6. Annex. Components d'algunes agrupacions corals	225
6.1 Montblanc.....	225
6.2 L'Espluga de Francolí	230
6.3 Montbrió de la Marca.....	234
6.4 Sarral	235

Aquest treball hauria estat gairebé impossible de fer sense l'ajuda —i sovint la paciència— tant de les persones que m'han deixat remenar entre les fotografies i els records com de les que m'han anat guiant en aquest llarg camí. A totes elles els expresso el més sincer agraïment tant per les estones passades com per la cessió de les fotografies.

I a en Jaume Ayats i Abeyà, director de la tesi doctoral de la qual en surt aquest text que teniu a les mans.

1. INTRODUCCIÓ

L'estudi parteix de la necessitat d'efectuar una investigació sobre les agrupacions corals a la nostra comarca, ja que el fet coral ocupa moltes i moltes persones dels pobles. Malgrat això, i tot i que hi ha algunes notícies i alguns escrits d'agrupacions corals, mai se n'ha fet un estudi en profunditat.¹

El text que presentem a continuació pretén ocupar aquest buit en l'estudi dels diferents aspectes culturals de la nostra comarca, ja que la música i els músics han estat, i són, un vessant significatiu de la nostra història.

Per fer-ho calia un treball de recerca rigorós i basat no només en les fonts orals, sinó contrastat amb documentació escrita i, en la mesura del possible, gràfica. Per poder aprofundir hem acotat l'estudi des de les primeres informacions, a mitjan segle XIX, fins a finals de la dècada dels setanta del segle XX, moment en què s'inicia una nova etapa en les agrupacions corals, fruit del nou context social i polític del país.

Les informacions que aniran apareixent en aquest treball estan extretes bàsicament de quatre tipus de fonts: bibliogràfiques, hemerogràfiques, fons documentals de diversos arxius —sobretot l'Arxiu Comarcal de la Conca de Barberà (a partir

¹ Només apareix un apunt de totes aquestes agrupacions corals a l'article de MEDRANO, Núria: "La música. Orquestres de ball i agrupacions corals a la Conca des de mitjan segle XIX", al llibre FUGUET, Joan i PLAZA, Carme (coord.): *Història de la Conca de Barberà. Cultura tradicional i cultural*, Publicacions URV, 2019.

d'ara ACCB), el Museu Comarcal de la Conca de Barberà, diferents registres civils i arxius parroquials— i les fonts orals.

D'entre les fonts emprades, cal destacar-ne dues d'inèdites pel seu interès, sobretot per a la difícil confecció de tot allò referent al segle XIX, ja que gairebé no hi ha documentació conservada i l'única que s'ha trobat es refereix bàsicament a Montblanc. El primer és el manuscrit de Ramon Cantó Espinach *Historia de la Real é Ilustre Vila Ducal de Montblanch*, on hem localitzat algunes de les dades més antigues. El segon és el mecanoscrit de Lluís Vives Poblet titulat *Narracions històriques de la vila de Montblanch*. Malgrat la seva rellevància documental, cal contextualitzar-los curosament perquè no sempre aporten informacions coincidents.

Cantó (Montblanc, 1844 – Barcelona, 1907) destacà com a historiador local, mestre i dibuixant. Escrigué la seva obra entre el 1894 i el 1906. Tot i que la seva percepció, com a bon lletraferit, està impregnada de certa idealització dels fets i un cert regust romàntic, és possible que pogués accedir a alguna documentació de primera mà que després desapareixeria i no podria ser consultada per autors posteriors com Vives. Tot i que escrigué la seva obra durant els darrers anys de la seva vida, quan ja vivia a Barcelona, explica molts esdeveniments de la segona meitat del segle XIX que ell devia haver viscut personalment.

Vives (Montblanc, 1900-1974) data el seu mecanoscrit l'any 1960. Havia treballat com a secretari i arxiver municipal abans de la Guerra Civil, fet que li devia facilitar l'accés a determinada documentació del fons municipal, tot i que la seva obra està escrita durant la postguerra i no podem precisar quina documentació hauria consultat llavors. Escrigué tant d'esdeveniments que ell devia haver viscut contemporàniament com de fets del passat.

Aquests dos cronistes escriuen en moments històrics distints i cronològicament molt separats entre si, amb una percepció dels fets i una narrativa intencionadament diferents a l'un i en l'altre. A més, mentre que Cantó alguns cops cita la font on es documenta i en algun moment no aporta dades “per la falta ab qu'ens trobem de notícies”,² Vives gairebé mai no cita la font

² CANTÓ, Ramon: *Historia de la Real é Ilustre Vila Ducal de Montblanch*, manuscrit, Montblanc, 1894-1907, p. 118.

informativa. Per lògica, sembla que una de les seves fonts principals hauria de ser Cantó i, en canvi, la seva visió no sempre hi coincideix. La narrativa de Vives, de vegades, i tenint en compte que ens cenyim als paràgrafs on es parla d'aspectes musicals, sembla poc objectiva i hi hem observat algunes imprecisions.³ Com que algunes de les dades que ofereixen els dos autors no s'han pogut contrastar, cal prendre's amb certa prudència les opinions de l'un i de l'altre.

La lectura de la premsa escrita de la zona estudiada ha estat una altra magnífica font d'informació. Els primers periòdics es remunten a 1889, tot i que el gruix conservat és bàsicament a partir del 1903. Aquesta documentació ha estat consultada gràcies a arxius particulars i, sobretot, gràcies als fons de l'ACCB, que és on se'n conserva la major part. Per a una major comprensió de la notícia i del context en què ha estat escrita, el primer cop que surt cadascuna de les publicacions fem una petita explicació per tal de comprendre les directrius editorials.

La tercera font ha estat l'abundant documentació que també es guarda a l'ACCB: especialment algunes col·leccions particulars i el fons del Casal Montblanquí, que han acabat d'arrodonir informacions. També en aquests fons i en els del Museu Comarcal de la Conca de Barberà hi hem localitzat important documentació gràfica.

Les fonts bibliogràfiques, hemerogràfiques i els diferents fons documentals han servit per contrastar les informacions orals que moltes persones ens han anat facilitant. De fet, aquestes han estat bàsiques per reconstruir tota la part referent a la postguerra, molt més vigent en la memòria de tots.

Tota aquesta documentació ens ha permès fer una aproximació a l'activitat coral d'una part de la comarca de la Conca de Barberà. Hem de tenir en compte que la comarca aplega en una única zona administrativa dues regions naturals: la Conca estricta —amb les conques dels rius Anguera i Francolí— i la Baixa Segarra —amb el curs alt del riu Gaià—. Tenint en comp-

³ Ens referim bàsicament als segons cognoms dels diversos Jaume Escoté del segle XIX i a les dades de creació de les orquestres La Vella i La Nova.

te l'alt volum d'informació localitzada en la primera zona, la poca influència musical detectada entre ambdues zones i que ja existeix un treball sobre la música a Santa Coloma de Queralt —capital de la Baixa Segarra—,⁴ hem cregut oportú centrar l'estudi només en els pobles que formen part d'allò que hom anomena la Conca estricta.

El principal objectiu és descriure i, en la mesura del possible, analitzar i interpretar les agrupacions corals des de les primeres notícies que n'hem trobat a mitjan segle XIX, contextualitzant-les a cada moment històric i social i sense deixar de banda altres aspectes coetanis que influeixen en els fets musicals de la Conca. S'han contrastat totes les dades i la documentació localitzades. No obstant això, la futura localització d'altra documentació podria ampliar algunes informacions.

Sempre que ha estat possible s'ha procurat analitzar cadascun dels aspectes vila per vila i de manera cronològica. El per-

⁴ Es tracta d'un llibre escrit per diferents autors i titulat *La música a Santa Coloma de Queralt*, editat per l'Orfeó de Santa Coloma el 1985.

centatge que ocupa cadascun dels apartats de cada localitat és directament proporcional al volum de la informació localitzada fins al moment, fet pel qual el cas de Montblanc és analitzat amb més detall en algunes èpoques. El trencament indiscutible que provoca la Guerra Civil ha estat utilitzat per subdividir cronològicament els fets, i així es poden contextualitzar millor.

Per acabar, i després de les conclusions finals, hem inclòs un annex que completa les informacions i dades que apareixen al llarg del treball, amb relacions nominals dels components d'algunes agrupacions corals.

Per ser al màxim fidels a les fonts, hem mantingut l'ortografia, la sintaxi i les nomenclatures originals en les cites que hem inclòs, fet pel qual hem cregut convenient mantenir-les entre cometes, per tal de diferenciar-les clarament de la resta del text.